

Advocatuur in Afrika

'Door al die kinderen was advocaat worden voor mij noodzaak'

De rechtspraak in Afrika is anders dan de Nederlandse, of toch niet? Michel Knapen, medewerker van het *Avocatenblad* verblijft een halfjaar in Malawi, en bericht over zijn ontmoetingen met juristen. De eerste aflevering: advocate Martha Kaukonde.

Martha Kaukonde in haar kantoor

.....
Michel Knapen
 journalist

.....
 'Nee, mevrouw Kaukonde is er niet, zij is ziek. Had u een afspraak?'

Ja, er was een afspraak. Maar de secretaresse weet daar niets van, en zelfs al had zij het geweten, dan had zij de journalist niet afgebeeld. In Malawi kom je vaak tevergeefs op een afspraak.

Een week later kan Martha Kaukonde (1976) haar Nederlandse gast wel ontvangen. Zij werkt bij Nampota and Company, een klein advocatenkantoor met drie *legal practitioners*. Het kantoor is gehuisvest in een voormalige (ruime) woning in een van de buitenwijken van de zuid-Malawiaanse zakenstad Blantyre. De bewaker, die ook de toegangspoort bedient, heeft deze dag weinig te doen. Ook de twee secretaresses komen hun tijd vooral kletsend door.

Nampota staat model voor de advocatuur in Malawi. Het land telt zo'n vijftig advocatenkantoren, met vaak drie of vier *legal practitioners*, zoals

advocaten hier worden genoemd. Die richten zich bijna volledig op het bedrijfsleven. En het is een vechtmak, stelt Kaukonde. Sinds zij in 2003 aan de enige rechtenfaculteit van Malawi haar *bachelor's degree* (LL.B.) haalde – een masteropleiding biedt het land niet – is het knokken om iedere cliënt. De Malawiaanse economie is klein en het aantal bedrijven dat de advocatentarieven kan betalen is beperkt. In de eerste tien jaar moet een advocaat € 35 per uur vragen, daarna wordt er € 50 in rekening gebracht. Het zijn minimumtarieven, opgelegd door de Malawi Law Society (Orde van Advocaten) en maar weinig kantoor gaan daar boven zitten.

Termijnen zijn er niet

In Malawi wordt tegen advocaten opgekeken, maar voor wie deze status heeft bereikt, is de romantiek ver te zoeken. Advocaten maken lange dagen en weten vaak aan het eind van de maand niet hoe de kantoorekeningen moeten worden betaald. Het is overleven, zegt Kaukonde.

'Overleven' moet hier heel letterlijk worden genomen. Van de negen kinderen uit het gezin Kaukonde zijn er zes overleden – aids heeft in Malawi keihard toegeslagen. Advocate Kaukonde, de jongste van de negen, heeft nu de zorg opgenomen van twintig neefjes en nichtjes, van wie een of beide ouders zijn overleden. Na haar studie was ze liever in dienst getreden bij de overheid, maar de commerciële advocatuur betaalt beter, ondanks de eeuwige onzekerheid over de klandizie. 'Nu ik voor zoveel kinderen het brood moet verdienen, was de advocatuur voor mij noodzaak.' Bij Nampota and Co kon ze snel aan de slag, maar maakt lange dagen.

'We beginnen op kantoor om halfacht en werken tot halfvijf. Maar op dagen dat je naar de rechtbank moet, breng je je tijd vooral door met wachten op rechters. Als ik dan om vijf uur weer op kantoor kom, werk ik tot een uur of tien door: contracten opstellen, stukken lezen en me voorbereiden voor de volgende dag. En in de weeken-

den stel ik mijn facturen op.' De declarabele uren worden handmatig bijgehouden.

Niet alleen de strijd om iedere cliënt – advocatenkantoren mogen in Malawi niet adverteren en moeten het vooral hebben van mond-tot-mondreclame – maakt de bedrijfsvoering onzeker, ook de afwikkeling van rekeningen. Die worden pas verstuurd als een zaak helemaal is afgerond (voorschotten worden nooit gevraagd), en zaken kunnen hier tot in het oneindige worden getraineed. Niet in het laatst omdat rechters zelf bepalen wanneer ze uitspraak doen – termijnen zijn er niet of worden niet gehandhaafd. 'Als je de rechtbank vraagt waar dat vonnis blijft waar je al maanden op wacht, beland je gewoon weer onder op de stapel. De beste strategie is dan ook: geduldig afwachten en vooral niet aandringen. Maar dat betekent wel dat je pas na maanden of vaker nog, pas na jaren je rekening kunt innen. Terwijl de kantoorkosten gewoon doorlopen.' Mede daarom wil Martha Kaukonde over een aantal jaren rechter worden. Dan hoeft zij zich niet langer zorgen te maken om het voortbestaan van het kantoor. En rechters hebben meer ruimte om te studeren en seminars te volgen. 'Maar als rechter moet je met je 65ste stoppen. Advocaten kunnen nog ver daarna doorwerken, en een inkomen verdienen.' Het bestaan van advocate Martha Kaukonde zal nog lang onzeker blijven.